

אוצר החכמה

מאת הרב

ולכך אינו חייב להיות כפוף לו ואדרבה המלך עומד לפניו, אך מ"מ בהנהגה המעשית כלפי כל ישראל המלך קודם משום שררתו, וזוהי גם הסיבה שמלואה על הכהן לכבד את המלך [וע"ע סוטה (מ' ז') גמ' ותוד"ה והאמר לענין אי יש ישיבה לכ"ג בעזרה ואכמ"ל].

המלך שום דבר ואע"פ שהוא ע"ה שנאמר שום תשים עליך מלך" ולמדנו מדבריו דיך קדימה במעלה ובמחשבה ויש קדימה במעשה, ות"ח קודם למלך במעלתו אך אעפ"כ בהנהגה יש להקדים את המלך, ובגדר זה יש להגדיר את היחס שבין הכה"ג למלך, דמלך המעלה העלמית הכ"ג עדיף

סימן צה

מאת הרב

גדר מוסף דשבת

אוצר החכמה

"וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים סולת" (ב"ח ט')

הוא בדקדוק כמספר הקרבנות שבקרבן התמיד דהיינו שני כבשים בני שנה ומנחתם עשרון לכל אחד ואילו בשאר המועדים מביאים קרבן שונה לגמרי, וכיון שכן נראה לחדש שאי"ז קרבן בפני"ע אלא דזוהי חובה להקריב את אותו הקרבן פעם נוספת, [ולענ"ד זוהי גם כוונת האוה"ח הק' באומרו] שהוא מסוד לחם משנה יעוי"ש.

וידוקדקו בזה היטב הפסוקים לגבי ר"ח ושאר המועדים נאמר "ובר"ח תקריבו עולה וגו'" "וביום הציכורים וגו'" והקרבנות עולה וגו' וכדו', ואילו גבי שבת לא נאמר כן אלא דתיכף לאחר פרשת התמיד נאמר "וביום השבת שני כבשים בני שנה וגו'", ולדברינו הוא בדקדוק גדול, דגבי שבת אי"ז חובה להביא קרבן עולה בפני"ע למוסף אלא זוהי חובה לכפול את קרבנות התמיד, ולהכי כיילינהו רחמנא בהדי הדדי ודו"ק. וגם דקדוק לשונו של הרמב"ם מורה כן, דבריש

א) במדרש שוח"ט (תהילים ל"ב) [הובא גם בב"י (או"ח ר"ס רס"ג)] אמרו "כל מילי דשבת שנים, [שני] כבשים, מזמור שיר ליום השבת, לחם משנה, זכור ושמור", ע"כ. [מה שהביא ממזמור שיר אפשר לבאר בתרי אנפין, או דכוונתו לכפלות הלשון "מזמור" ו"שיר", אכן זה מצינו גם במזמור שיר חנוכה הבית, או דכוונתו שבכל פסוק יש בו לשון כפולה כגון טוב להודות וגו' ולזמר וגו' להגיד וגו' ואמונתך וגו' וכן הלאה]. והנה מה שהביא משני כבשים ודאי דפסעות כוונתו היא לעצם הדבר דמביא ב' כבשים ולא כבש אחד [ובאמת מצינו שינוי גם לענין המנחות דכאן נאמר ושני עשרונים ולא כבכל מקום שנאמר עשרון עשרון לכל כבש דחזינו דכאן כלל הכתוב יחדיו לשני העשרונים לשני הכבשים ודו"ק], אכן לכשנעמיק חקר נמלא כוונה נוספת בדברים, דהנה מצינו דבר שינוי בקרבן מוסף דשבת מקרבנות המוספין דשאר המועדים, דבשבת מספר הקרבנות שבמוסף

אנצור החכמה

הלכות תמידין ומוספין כתב "מלוא א'
להקריב שני כבשים בכל יום" ומלוא ח'
להוסיף שני כבשים עולות בשבת, ואילו
גבי מלואות המוספים כתב "מלואות מוסף ר"ח
ומוסף הפסח וכו'", וזהו כדברינו לגבי שבת
המלואה היא להוסיף לקרבן התמיד עוד ב'
קרבנות ולא להביא קרבן בפני"ע, ומעתה
יעלה בידינו ביאור נוסף בכוונת המדרש
דמייתי ראיה לכל מעשי שבת כפולין הם
מעלם קרבן המוסף שיסודו לכפול את קרבן
התמיד ודו"ק.

אכן להאמור הדברים פשוטים, לזהו"א
דהספק הוא ביומיה א"א לאוקמיה
בשבת הואיל ובשבת גדר קרבן המוסף הוא
להביא פעם נוספת את התמיד וא"כ אין
שייך שיביא את שני הכבשים הראשונים לשם
מוסף דהא ממילא יעלו לתמיד, ולכך העמיד
זאת ביו"ט, דהתם קרבן המוסף הוא קרבן
בפני"ע ושפיר איכא לספוקי, משא"כ
למסקנא דהספק הוא על קרבנות דלמחר
שפיר אוקים לה אף בשבת ודו"ק.

אח"כ מלאתי שהדברים מפורקים עי' מחזור
ויטרי (אות קל"א) וז"ל "מוסף שבת
כראוי, לכופלו, אמר הקב"ה שבת קרבנותיו
כפולים שד' כבשים קריבין ב' לתמידין ב'
למוספין ובכל יום אינם אלא ב' וכל מעשיו
כפולים ב' נשמות לחם משנה". וכ"כ הספורנו
בכוונות התורה וז"ל "הנה במוסף השבת אין
בו קרבן חטאת כלל כי אם עולות כבשים
לכפל התמיד להיות בו לחם משנה למזבח
להורות על מעלת השבת בצרכה וקידוש על
כל שאר הימים". וע"ע בדעת זקנים מצעלי
התוספות כאן שהביא דברי המדרש הנ"ל
והאריך בדברם. וגם מדבריו מוכח כנ"ל.

ועיין באו"ס בהלכות עבודת יוהכ"פ (פ"ד
ה"א) שנתקשה בהא דכתב הרמב"ם
שביוהכ"פ שחל בשבת אף מוסף שבת אין
מקריב אותו אלא כהן גדול, ונתקשה שם
בטעמא דמילתא דהרי מוסף זה אינו אלא
ע"י מקרה ואינו מקרבנות היום. והעירוני
שלפי דברינו א"ס דכיון דמוסף דשבת הוא
כפל התמיד א"כ אית ליה דיניה דתמיד,
דביום זה אינו אלא בכהן גדול בלבד.

והנה במנחות (מ"ט א') "בעא מיניה ר' חייא
בר אבין מרב חסדא ליבור שאין להם
תמידין ומוספין אי זה מהן קודם היכי דמי
אילימא תמידין דיומיה ומוספין דיומיה
פשיטא תמידין עדיפי דהוה להו תדיר
ומקודש [רכ"ל דביו"ט גם לתמיד גופו איכא
תוספת קדושה ועיין לקמן] אלא תמידין
דלמחר ומוספין דהאידנא תמידין עדיפי שכן
תדיר או דלמא מוספין עדיפי דהוה להו
מקודש", ופירש"י "תדיר ומקודש - תדיר
בכל יום ומקודש שהיום יום טוב דאי לאו יום
טוב ליכא מוסף ומוספין לא הוה אלא
מקודש. תמידין דלמחר ומוספין דהאידנא
כגון דיך להם בשבת שני כבשים לבד
התמידין וקא מיבעיא ליה אם יקריבם היום
למוספין ולא יהו לו תמיד למחר או יניחם
לכורך תמיד מחר", עכ"ל, וחזינו מדבריו
דזהו"א דהיה הספק לענין קרבנות תמידין
ומוספין דיומיה פירש דמיירי ביו"ט, ואילו
למסקנא דהספק בתמידין דלמחר פירש
דמיירי בשבת וטעמו בזה ז"ב.

(ב) ובעיקר הסוגיא דמנחות הנה יס להתבונן
דהלא היה אפשר לשאול את אותה השאלה
גם באופן הפוך, כגון דבער"ס היו בידם רק
ד' כבשים לאיכא לספוקי האם עליהם
להשאיר את כל הד' למחר בעבור התמידין
והמוספין או להקריב את התמידין דהאידינא,
אכן נראה דזה היה פשיטא להו דבכה"ג אין
מעבירין על המנחות וכיון דחובת התמיד
דהאידינא הגיעה וחובת המוספין דלמחר
עדיין לא באה, תמיד דהאידינא עדיף, ודוקא
באופן הפוך מספק"ל דשמא כיון דחובת
התמיד נוהגת בכל יום ויום רמי עליה כבר
היום חיוב לדאוג לתמיד שלמחר ויס לו לבטל
את המוסף דהיום מפני התמיד דמחר.

והנה בשו"ת חכם נבי (סי' ק"ו) דן באסיר
שיס בידו ללכת מבית האסורים ליום
אחד בלבד האם יס לו לעשות זאת מיד
ולקיים את המנחה הנוהגת היום ואף שקלה
היא [כגון קריאת התורה בימים ב' וה'] או
דעליו להמתין עד בא מנחות חמורות שאינם
יכול לקיימן במקום אסוריו כגון שופר או
קריאת התורה בשבת, ושורש ספיקו הוא
האם עדיף לקיים מנחה מיד משום דאין
מעבירין על המנחות או דלמא דלכורך מנחה

החשובה מעבירין, וכתב להוכיח מסוגיא זו
דמבואר דאם תדיר עדיף ממקודש ידחו
תמיד יום א' שעדיין לא הגיע זמן חיובם את
מוספי השבת שכבר נתחייב בהם, אך דחה
דלמא שאני מנחות הקרבנות שהיא כחדא
מנחה, ע"ס, ולפמשנ"ת דוקא גבי קרבן
התמיד אמרינן הכי דכיון דנוהג בכל יום כבר
היום מחוייב הוא בקרבן המחר אבל קרבנות
המוסף אינו מחוייב בהם עד בא זמן חיובם
וכמשנ"ת ודו"ק.

אלא דבתמיד גופא אין הדבר ברור אללי
דהנה חזינן בגמ' דביו"ט גם לקרבן
התמיד גופו איכא תוספת קדושה, ונראה
בגדר הדבר דפסוק נאמר "או את בני" את
קרבני לחמי לאשי וגו' תשמרו להקריב לי
במועדו", ופירש"י "בכל יום הוא מועד
התמידין", ונ"ל בפירושו שאין זו מנחה
כוללת להקריב בכל יום תמיד אלא דבכל
יום ויום מלד עצמו ושמו מחוייב הוא
בקרבן, ולכך תמיד של שבת איכא עליה
קדושת שבת, ואם נכון ד"ז א"כ יס לפקפק
במש"כ דכבר ביום זה מוטל עליו לדאוג
לקרבן התמיד של מחר הואיל וכאמור זוהי
מנחה פרטית למחר ויס ליישב.

סימן צו

חביבה מצוה בשעתה, ואין מעבירין על המצוות

"עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה" (כ"ח ט')

כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך,
ופרש"י "יכול להקטירן כל הלילה ואעפ"כ
אין ממתינים להם עד שתחשך אלא מחללין

בפסחים (ס"ח ב') תניא אמר רבי שמעון בא
וראה כמה חביבה מנחה בשעתה
שהרי הקטר חלבים ואזרים ופדרים כשרים